

Vindkraften är ett hot mot våra örnar!

Jan Sondell

Vindkraften är ett alternativ till renare energi som många anser ska bidra till en lösning av klimatfrågan. Det är dock viktigt att nya vindkraftverk blir placerade så att de utgör minsta möjliga fara för fågelkollisioner. Oroande uppgifter om sådana har dock på senare tid strömmat in från olika delar av världen. Idag vet vi inte vilken omfattning kollisionerna har i Sverige. Studier behöver göras för att få fram ny kunskap om detta.

Energipolitiken är återigen i fokus sedan FN:s klimatrappport pekat på att jordens med största sannolikhet värms upp till följd av människans utsläpp av kolioxid. Ett alternativ till att producera miljövänlig energi är att satsa på vindkraft och det finns idag planer på en storskalig

utbyggnad i Sverige. Den senaste tiden har dock allt fler oroande uppgifter om att redan uppförda vindkraftverk utgör ett allvarligt kollisionshot mot de stora rovfåglarna, i första hand är det kungsörn och havsörn som är i farozonen.

När vindkraften för några decennier sedan fördes fram som en viktig möjlighet till att bidra till energiförsörjningen uppstod omgående diskussioner om riskerna för fågelkollisioner. Omfattande undersökningar har därför gjorts på olika håll i världen. I Sverige har studierna främst bedrivits vid de tolv stora vindkraftverken ute i havet i Kalmarsund. De är belägna i sjöfåglarnas sträckväg genom sundet. Resultatet visar att sjöfågelflockarna i allmänhet i god tid lägger om kursen så att kraftverken undviks. Man kunde dra slutsatsen att i genomsnitt högst en ejder på 100 000 kommer att dödas av propellerbladen.

Detta är ett betryggande lågt tal och är då allt gott och väl för en storskalig utbyggnad? Tyvärr är så inte alls fallet om man analyserar alla de rapporter som börjat strömma in från olika hörn av världen. I Altamont i Kalifornien byggdes redan 1982 en stor vindkraftpark så olyckligt i ett bergspass att ett hundratal kungsörnar förolyckas varje år. Detta fall har nog många länge trott vara ett undantag men nu börjar liknande oroande uppgifter komma också från bl a Japan, Australien, Spanien, Skottland och Norge.

I Japan är det havsörnar och i Australien är det kontinentens största örnart, den mycket sällsynta wedge-tailed eagle, som rapporteras kollidera med kraftverken. På Tasmanien har nu senast tre örnar dödats på tre månader, det finns bara 100 par kvar av arten!

I sydvästra Spanien har många vindkraftverk byggts i fåglarnas sträckväg mot Gibraltar till Afrika. Här har man på senare år systematiskt börjat söka efter döda fåglar under verken och funnit oroande många kadaver av olika rovfågelarter, bl a de i Europa mycket sällsynta gamarna.

I Skottland planeras en stor utbyggnad av vindkraften som om den genomförs, enligt flera bedömare riskerar att utrota både kungsörnen och den sedan några decennier återinförda havsörnen. Studier i ett kungsörnrevir som begåvats med vindkraftverk visar att örnarna efter detta inte kunnat reproducera sig där.

De mest oroande uppgifterna kommer dock från Norge. På ögruppen Smøla utanför Trondheim där det finns en stark stam av havsörn, har en vindkraftpark på 68 verk uppförts. Perioden

augusti 2005 – maj 2006 hittades nio havsörnar dödade, varav tre satellitmärkta ungfåglar från 2005 och sex gamla häckfåglar. Samtidigt har ungfågelproduktionen halverats. De direkta orsakerna är ännu inte kända men kan vara flera, t ex dödade och skadade häckfåglar, minskade möjligheter till jakt och störningar från underhållspersonal. Det verkar vara en tidsfråga innan hela populationen i ett av Norges bästa havsörnsområden har försvunnit.

Risken för kollisioner med vindkraftverk i havet är tydligen liten för stäckande sjöfåglar. Det är istället stora rovfåglar, som ägnar en stor del av dagen åt att segla omkring längs kustavsnitt och över åsryggar i terrängen för att söka föda, som utgör riskgrupper. Det drabbar i första hand örnar och gamar, men troligen riskerar också en hel rad andra rovfågelarter, t ex glador, kärrhökar och fiskgjusar att råka illa ut. Antalet kollisioner kommer kanske inte att bli så högt men riskerar påverka populationsutvecklingen hos långlivade och långsamt reproducerande fågelarter – många tror att om de mycket omfattande planerna för utbyggnad av vindkraften på olika håll i världen blir verklighet riskerar flera sällsynta stora rovfåglar att utrotas.

Det är alltså nödvändigt att innan nya vindkraftverk byggs noggrant överväga var de ska lokaliseras. Det måste vara kraftindustrins ansvar att se till att verken blir riktigt placerade i terrängen. Att sätta upp verk på bergsryggar och längs kustlinjen kan vara helt fel. En metodik för studier är att sätta GPS-mätare på örnarna i ett område och se var de uppehåller sig mest. Vindkraftverk bör sedan bara tillåtas i de delar av landskapet som har glesa besök. Det kanske också är möjligt att behandla marken runt verken så att den blir mindre intressant som jaktmark.

Vid den planerade utbyggnaden i Sverige är det hög tid att noga beakta risken för att vindkraftverken kan utrota rovfåglar. Tillstånd till nybyggnad får inte ges innan kraftindustrin kunnat visa att risken för kollision på en aktuell plats är minimal. Regeringen har ytterst ansvaret för att inte nya miljöproblem skapas vid en storskalig utbyggnad av vindkraften alldeles oavsett om kärnkraft snabbt ska ersättas eller inte!